

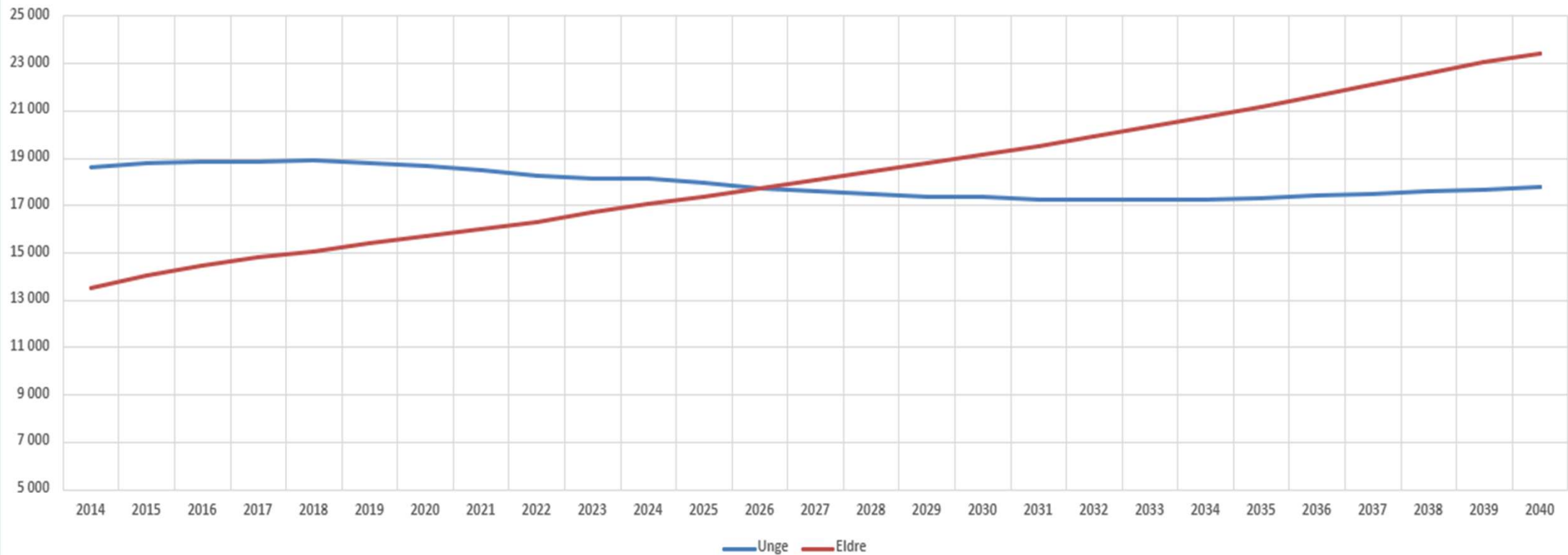
Kommunedirektørens forslag til Handlings- og økonomiplan 2025-28

Eldrerådet, 14. november 2024

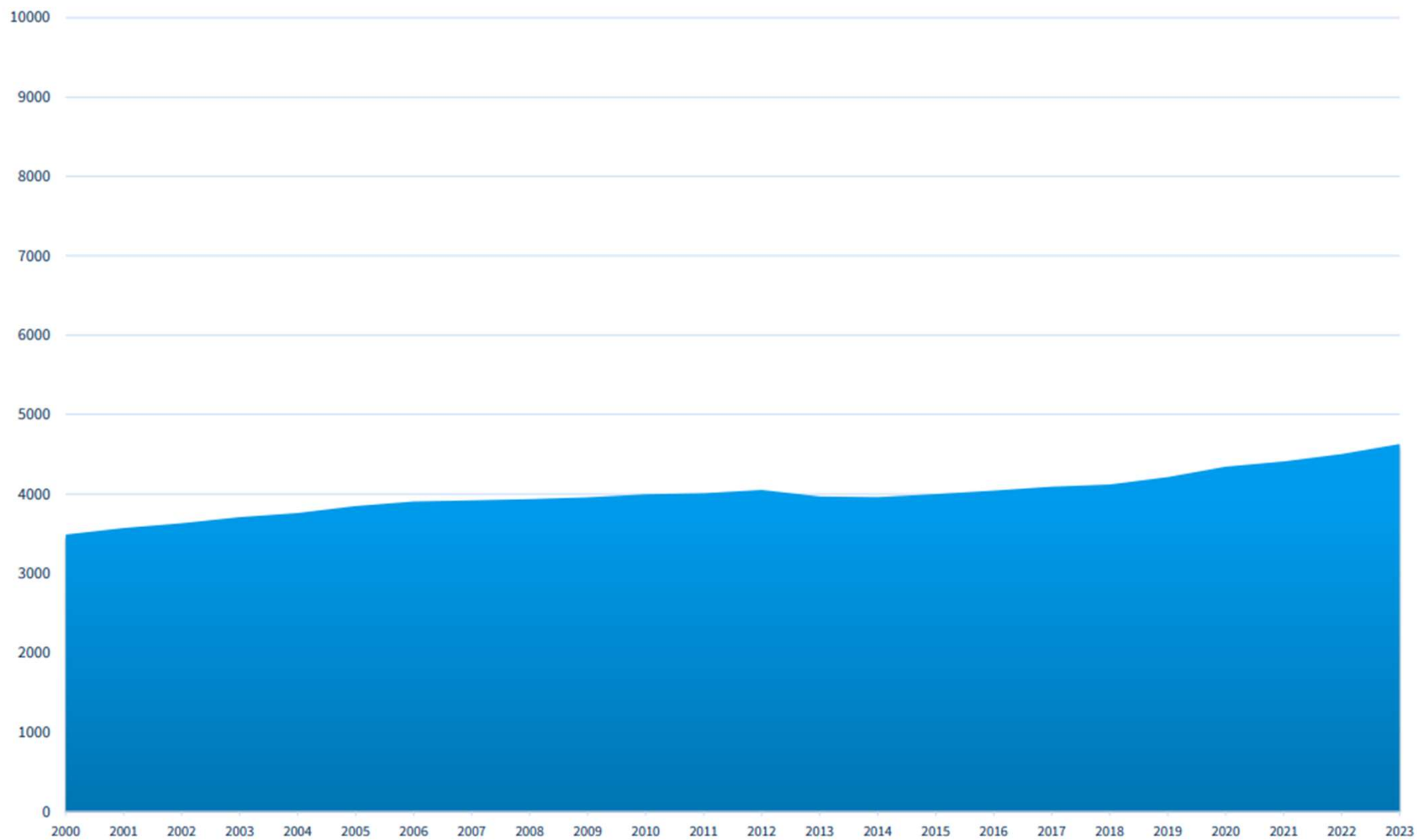
Unge 0-15 år vs eldre 67+, MMM-alternativet

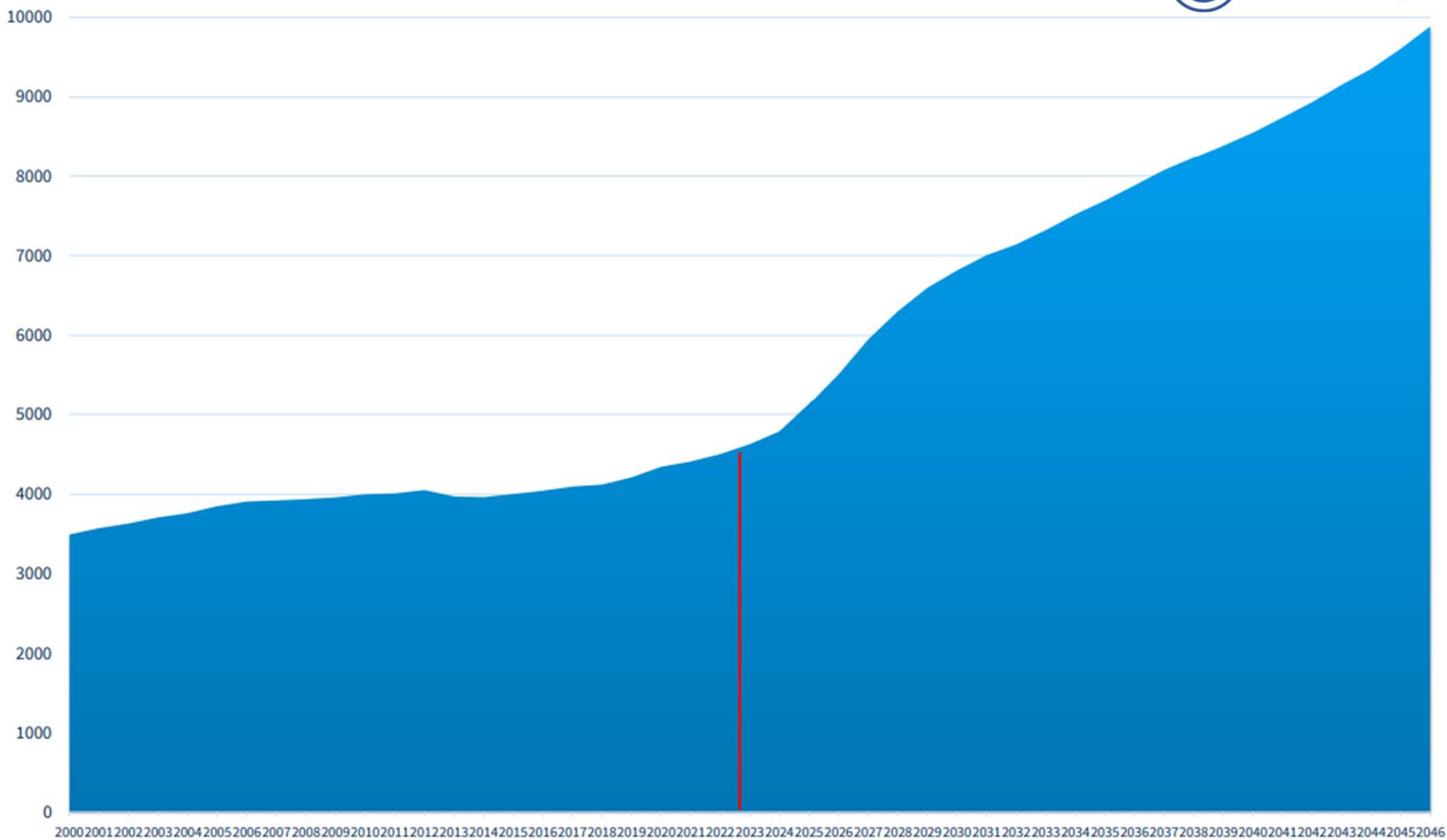
Blå linje: Innbyggere i alderen 0-15 år

Rød linje: Innbyggere i alderen 67 år og eldre

Antall innbyggere 80+ i Drammen

Antall innbygger 80 + i Drammen

BEVAR
SKOLENE
P M M

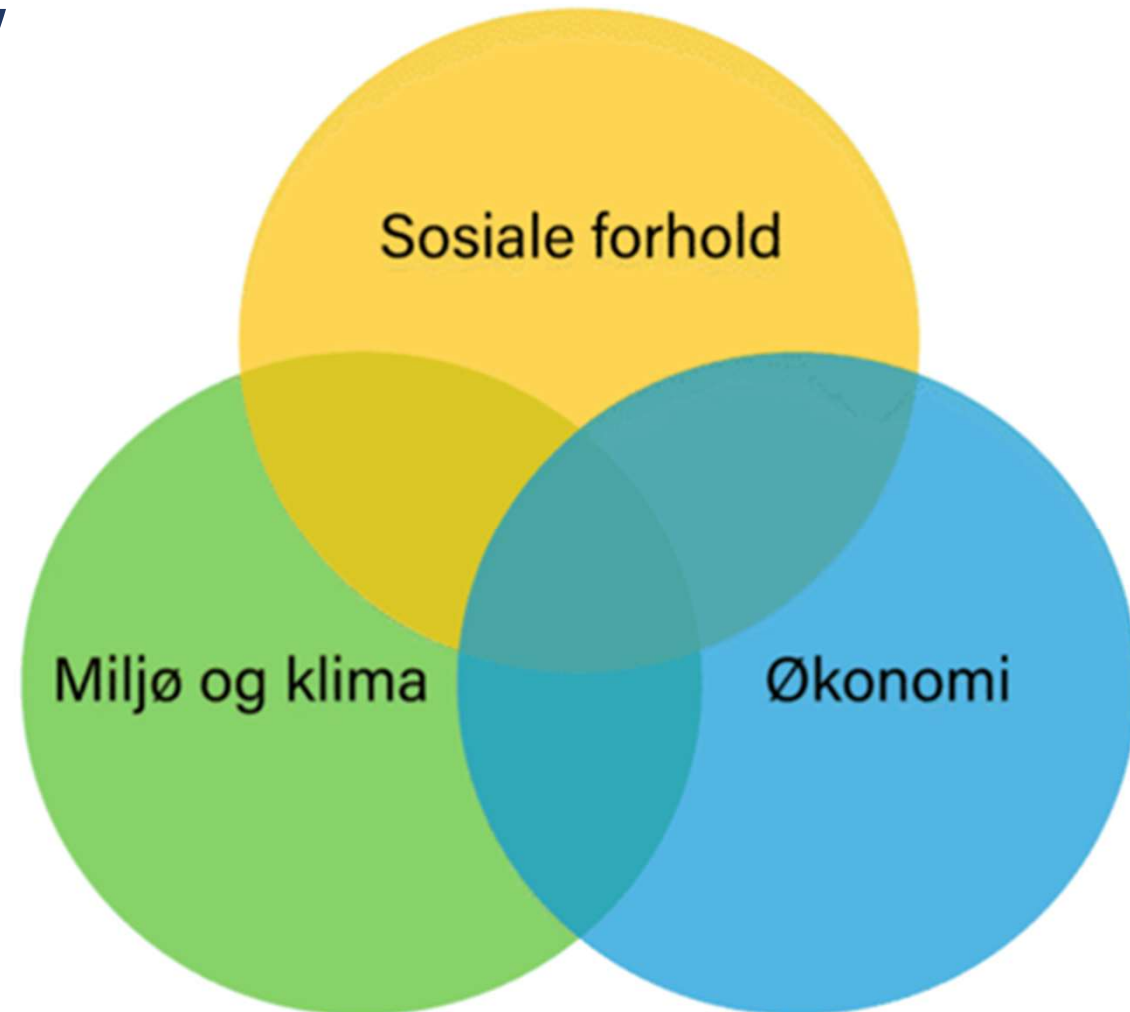

Kommunelovens krav

- §14-1 Grunnleggende krav til økonomiforvaltningen

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.

Nytt inntektssystem

- Endringer i inntektssystemet gir Drammen kommune rundt 130 millioner kroner i ekstra inntekter.
- Dette er svært tiltrengte midler, men dette er kun med på å dekke noe av den langvarige underfinansieringen av kommunesektoren.
- Endringene i inntektssystemet løser på ingen måte Drammen kommunes økonomiske utfordringer, og behovet for omstilling i egen drift er i realiteten det samme som før.

Krever et mer rettferdig inntektssystem

Ekstra penger til kommunene

- Regjeringen foreslo fredag 1. november å gi en ekstrabevilgning til kommunene på 4,3 milliarder kroner i 2024 og 2025.
- Denne beskjeden kom etter at kommunedirektøren hadde avsluttet arbeidet med tallene, så det er ikke alle tallene som står i forslaget som presenteres i dag, som er gyldige lenger.
- Midlene tilføres kommunene som ekstra rammetilskudd med likt beløp per innbygger.
- For Drammen kommune utgjør dette om lag 81 millioner kroner i året.
- Basert på regjeringens signaler er det lagt til grunn at bevilgningene videreføres utover 2025.
- I tillegg økes rammetilskuddet med 3,6 millioner kroner fra 2025 som følge av uteglemt helårseffekt i statsbudsjett grunnet virkning av redusert kontantstøtteperiode fra 1. august 2024.

Økonomisk bærekraft

- Tiltakene som ble vedtatt i kommunestyret i saken om økonomisk bærekraft, er innarbeidet i forslaget til handlings- og økonomiplan.
- De ulike tiltakene er innarbeidet i driftsbudsjettet for hvert enkelt hovedutvalg/programområde.
- Det forventes at effekten av tiltakene vil være på 116 millioner kroner i 2025 og at de siste drøye 60 millionene gir effekt i 2026.

Innsparingstiltak

P01 Fjerne lokale moderasjonsordninger i SFO

P01 Reduksjon åpningstid SFO

P02 Fjerne lokale moderasjonsordninger i barnehage

P02 Prøveprosjekt for styrket bemanning i barnehager avvikles

P02 Sentralt opptak barnehage

Sum Innsparingstiltak

Netto driftsresultat (oppdatert)

Her betyr minus overskudd

	2025	2026	2027	2028
Netto driftsresultat	- 179.701'	- 219.283'	- 156.612'	- 156.859'

- Oppdaterte tall viser nå et samlet netto driftsresultat i planperioden på 713 millioner kroner.
- Dette utgjør i gjennomsnitt 1,82 prosent av totale inntekter.
- Driftsresultatet ligger dermed rundt kravet til sunn kommuneøkonomi på 1,75 prosent.
- Resultatet viser likevel en avtakende tendens de to siste årene i perioden, og vil ikke være tilstrekkelig til å finansiere både egenfinansiering av investeringer og avsetning til selvkostfond vann og avløp.

Minimumskrav i 2025: Balanse

- Programområdene har fått budsjetttrammer tilpasset dagens drift pluss demografi og fratrukket vedtatte innsparingstiltak.
- Kravet til alle programområdene er at de som minimum skal gå i balanse neste år.
- Ved behov skal det iverksettes tiltak for å holde budsjettene

Mobilisering av drammenssamfunnet

- Drammen står overfor komplekse samfunnsutfordringer som kommuneorganisasjonen ikke kan løse alene.
- Det finnes masse ressurser, kunnskap og også ønske om å bidra til å løse utfordringene i drammenssamfunnet.
- Samfunnsutfordringene krever at det jobbes på nye måter.
- Kommunen må bli bedre til å fasilitere prosesser, koble og utløse ressurser, både i den enkelte innbygger og i frivillige organisasjoner.

Sosial bærekraft: Sammen skaper vi velferd

• Hovedutfordringer i Drammen:

- oppvekst- og levekår
- utenforskap
- sosiale forskjeller og konsekvensen av det
- for mange utenfor arbeid og utdanning
- helserelatert adferd, levevaner

• Prioriterte satsingsområder:

- trygge og attraktive lokalsamfunn
- aldersvennlig samfunn
- god oppvekst og utdanning
- sosial utjevning – inkludering og samfunnsdeltakelse
- mangfold som ressurs
- levevaner og fysisk aktivitet
- vold- og kriminalitetsforebygging

Økonomisk bærekraft: Sammen skaper vi utvikling og vekst

• Hovedutfordringer i Drammen:

- redusert økonomisk handlingsrom
- for stor andel av befolkningen i arbeidsfør alder er utenfor arbeid

• Prioriterte satsingsområder:

- bærekraftig vekst og verdiskapning
 - nærings-, samfunns-, by- og stedsutvikling og arealplanlegging
 - vekst i befolkning, arbeidsplasser og bolig
 - flere i arbeid/kampen om arbeidstakerne
- attraktivitet
- økonomisk omstilling og tydelig prioritering i kommuneorganisasjonen

Miljømessig bærekraft: Sammen skaper vi et grønnere Drammen

• Hovedutfordringer i Drammen:

- klimaendringer
- tilstanden i Oslofjorden og Drammenselva
- støy og lokal forurensning
- truet naturmangfold
 - arealendringer

• Prioriterte satsingsområder:

- ivareta klima- og naturhensyn i kommunens planlegging
- redusere klimagassutslipp
- energiomstilling i drammenssamfunnet
- håndtere lokale miljøutfordringer
- håndtere klimaendringer og klimarisiko
- bevare naturen og beskytte økosystemene

Slik lykkes vi

Fokus på **hvordan vi løser oppgavene**, både i organisasjonen og i samhandling med innbyggere og privat og frivillig sektor.

Innovasjonsstrategien: Systematisk arbeid for å finne nye løsninger på komplekse utfordringer og samtidig frigjøre ressurser.

I en tid med knapphet på ressurser er det viktig å vurdere **forholdet mellom ressursinnsatsen og resultatene** vi oppnår.

Vurdere om det vil gi større effekt å **rette innsatsen mot løsninger som treffer** dem som trenger det mest.

Budsjettendringer - P01

- P01 Skole
 - Kommunedirektøren foreslår å redusere demografinedtrekket med 12,5 millioner kroner.
 - For skolesektoren skjer endringene i antall klasser ved oppstart av nytt skoleår og ikke ved overgang fra ett år til et annet.
 - For at skolesektoren fortløpende skal klare å tilpasse seg synkende elevtall endres derfor demografinedtrekket fra kalenderår til skoleår, og det betyr i 2025 en reell styrking med 12,5 millioner kroner sammenlignet med tidligere års praksis.

Budsjettendringer - P02 og P05

- P02 Barnehage
 - Budsjettet styrkes med 23 millioner kroner for å finansiere kjøp av plasser for ikke-rettighetsbarn i private barnehager.
- P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne
 - Budsjettet styrkes med 34 millioner kroner, hovedsakelig for å tilpasse budsjetttrammene til den vedtatte aktiviteten i 2024.

Budsjettendringer - P06 og P08

- P06 Hjemmetjenester og institusjon
 - Budsjettet styrkes med midler til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) med 10 millioner kroner, i tillegg til demografikompensasjonen.
- P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig
 - Økonomisk sosialhjelp har et stort merforbruk i 2024 på 15-20 millioner kroner. Tilnærmet samme nivå må forventes i 2025 og for å finansiere dette må tjenesten selv klare å redusere kostnadene med 10 millioner, og i tillegg styrkes området med 10 millioner kroner.

Budsjettendringer - P09 og P11

- P09 Kultur, idrett og frivillighet
 - Budsjettet styrkes med 4 millioner kroner til fritidskontakter, for å dekke vedtaksnivået som er gjeldende i 2024.
- P11 Infrastruktur og samferdsel
 - Budsjettet styrkes med 5 millioner kroner i 2026 for å kompensere bortfall av inntekter fra parkeringsplassen på Waagårdsløkka når sykehuset flytter til Brakerøya høsten 2025.
 - Kompensasjon for driftskostnader i forbindelse med overtakelse av ferdigstilte anlegg på 2,4 millioner kroner.
 - Etablering av snødeponi 0,95 millioner kroner.

De ti største investeringsprosjektene i handlings- og økonomiplanperioden

Tiltak	2025	2026	2027	2028	Sum 25-28
KK P12 Vann og avløp	250.000'	300.000'	300.000'	300.000'	1.150.000'
DEKF P06 Krokstad sykehjem	27.000'	441.000'	397.000'	49.500'	914.500'
KK P12 Nytt avløpsrenseanlegg (Nordbykollen)	16.000'	30.000'	118.980'	330.000'	494.980'
KK P12 Transportsystem til regionalt renseanlegg	25.000'	35.000'	115.000'	315.000'	490.000'
KK P11 Bybrua	333.000'	118.000'			451.000'
DEKF P01 Veiavangen skole	30.000'	90.000'	190.000'	132.200'	442.200'
KK P11 Vei	56.000'	56.000'	56.000'	56.000'	224.000'
DEKF P05 Nye boenheter		67.000'	67.000'	68.000'	202.000'
KK P06 Inventar og utstyr	23.000'	17.000'	17.000'	57.000'	114.000'
P14 Digitalisering	21.100'	21.100'	21.100'	18.100'	81.400'
Sum investeringer (alle tiltak i HØP 2025-28)	1.218.650'	1.539.750'	1.589.930'	1.719.650'	6.067.980'

Disposisjonsfondet

	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo pr. 01.01.	574.502'	266.282'	226.247'	206.936'	108.826'
Bruk av disposisjonsfond		- 40.035'	- 19.311'	- 98.110'	- 105.581'
HØP 2024-27 – bruk	- 157.949'				
1. tertial 2024 – bruk	- 10.571'				
2. tertial 2024 – bruk forslag	- 1.700'				
Årsoppgjør: Bruk prognose forverring årsresultat	- 138.000'				
Prognose saldo pr. 31.12.	266.282'	226.247'	206.936'	108.826'	3.245'
Generell reserve (3% av brutto driftsinntekter)	271.751'	288.752'	291.119'	292.923'	295.694'
«Rentesikringsfond» (1% av brutto lånegjeld)	98.774'	103.036'	109.740'	116.958'	127.458'
«Eier-risikofond»	20.000'	20.000'	20.000'	20.000'	20.000'
Handlingsreglenes reservekrav pr. 31.12.	390.525'	411.788'	420.859'	429.881'	443.153'
Avvik fra handlingsreglenes krav	- 124.244'	- 185.542'	- 213.923'	- 321.056'	- 439.909'
Disposisjonsfondet i prosent av brt. driftsinnt.	2,9%	2,4%	2,1%	1,1%	0,0%

Disposisjonsfondet (oppdatert)

	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo pr. 01.01.	574.502'	407.008'	450.086'	516.335'	498.719'
Avsetning/bruk av disposisjonsfond		43.078'	66.249'	- 17.616'	- 26.146'
HØP 2024-27 – bruk	- 157.949'				
1. tertial 2024 – bruk	- 10.571'				
2. tertial 2024 – bruk forslag	- 1.700'				
Årsoppgjør: Prognose forbedring årsresultat	2.726'				
Prognose saldo pr. 31.12.	407.008'	450.086'	516.335'	498.719'	472.573'
Generell reserve (3% av brutto driftsinntekter)	271.751'	291.247'	293.686'	295.338'	298.077'
«Rentesikringsfond» (1% av brutto lånegjeld)	98.774'	103.036'	109.740'	116.958'	127.458'
«Eier-risikofond»	20.000'	20.000'	20.000'	20.000'	20.000'
Handlingsreglenes reservekrav pr. 31.12.	390.525'	414.283'	423.426'	432.296'	445.536'
Avvik fra handlingsreglenes krav	16.483'	35.803'	92.009'	66.423'	27.037'
Disposisjonsfondet i prosent av brt. driftsinnt.	4,5%	4,6%	5.3%	5,1%	4,8%

Forutsetninger for utvikling i disposisjonsfondet

	2024	2025	2026	2027	2028
Prognose saldo pr. 31.12.	266.282'	226.247'	206.936'	108.826'	3.245'
Avvik fra handlingsreglenes krav	-124.244'	-185.542'	-213.923'	-321.056'	-439.909'
Disposisjonsfondet i prosent av brt. driftsinnt.	2,9%	2,4%	2,1%	1,1%	0,0%

	2024	2025	2026	2027	2028
Prognose saldo pr. 31.12.	407.008'	450.086'	516.335'	498.719'	472.573'
Avvik fra handlingsreglenes krav	16.483'	35.803'	92.009'	66.423'	27.037'
Disposisjonsfondet i prosent av brt. driftsinnt.	4,5%	4,6%	5,3%	5,1%	4,8%

- 1** Økte inntekter disponeres til å bedre driftsresultatet.
- 2** Alle vedtatte innsparingstiltak gir full effekt.
- 3** Tjenestene holder driften innenfor budsjettammene.

Drammen i helseparken

Illustrasjon: DARK Design Group, Nordic Office of Architecture, 3D Estate, LINK Arkitektur

Hovedutvalget for helse og omsorg

Sammen skaper vi velferd - satsingsområdene

- Ansvarsområdene til hovedutvalget for helse og omsorg er av stor betydning for Drammens sosiale bærekraft og berører flere av kommunens satsingsområder
 - aldersvennlig samfunn
 - sosial utjevning – inkludering og samfunnsdeltakelse
 - mangfold som ressurs
 - levevaner og fysisk aktivitet

Sammen skaper vi velferd - rammer og ambisjoner

- Forventningene og etterspørselen etter helse- og omsorgstjenester øker blant innbyggerne, samtidig som ressursene er begrenset.
- For å løse alle utfordringene kreves det et tett samarbeid med innbyggerne, frivillige organisasjoner og andre aktører i samfunnet.
- Tiltak som kan løses innenfor rammen, vil prioriteres. Det er ikke rom for nye kostnadsdrivende tiltak, men selv i et stramt budsjett er det rom for viktig utviklingsarbeid.

Sammen skaper vi velferd - prioriterte innsatsområder

- For å lykkes med ambisjonene har hovedutvalget tre prioriterte innsatsområder:
 - et aldersvennlig drammenssamfunn
 - utvikling av fremtidsrettede tjenester
 - utvikling av heldøgnsomsorg og varierte boformer

Sammen skaper vi utvikling og vekst - satsingsområdene

- Ansvarsområdene til hovedutvalget for helse og omsorg har virkemidler til å styrke kommunens utfordrings- og satsingsområder knyttet til:
 - økonomisk omstilling og tydelig prioritering i kommuneorganisasjonen
 - attraktivitet

Sammen skaper vi utvikling og vekst - rammer og ambisjoner

- Den demografiske utviklingen krever nye tiltak for bemanning og kompetanse.
- Ambisjonen er å ha effektive tjenester, og at grepene som tas, står seg over tid.
- For å sikre økonomisk bærekraft innen helse og omsorg er det avgjørende at eldre forblir friske, er aktive, kan bo hjemme hele livet, samtidig som de mestrer hverdagen sin uten behov for kommunens helse- og omsorgstilbud.

Sammen skaper vi utvikling og vekst - prioriterte innsatsområder

- For å lykkes med ambisjonene har hovedutvalget to prioriterte innsatsområder:
 - sunn og langsiktig økonomisk utvikling
 - attraktivitet – rekruttere og beholde arbeidskraft og systematisk kompetanseutvikling

Sammen skaper vi et grønnere Drammen

- satsingsområdene

- Ansvarsområdene til hovedutvalget for helse og omsorg har virkemidler til å styrke kommunens miljømessige bærekraft innenfor disse områdene:
 - ivareta klima- og naturhensyn i kommunens planlegging
 - redusere klimagassutslipp

Sammen skaper vi et grønnere Drammen

- rammer og ambisjoner

- Det jobbes systematisk med å redusere matsvinn og tilby klimavennlig mat.
 - «Fra matsvinn til matvinn» er et toårig prosjekt som har som mål å redusere spiselig matsvinn med 50 prosent ved kommunens bo- og servicesentre.
- Ambisjonen er å bruke innkjøp målrettet for å fremme klimasmarte løsninger og etterspørre produkter og tjenester med:
 - lavt klimafotavtrykk
 - lang levetid
 - gode reparasjonsordninger
 - mulighet for ombruk

Sammen skaper vi et grønnere Drammen

- prioriterte innsatsområder

- For å lykkes med ambisjonene har hovedutvalget disse to prioriterte innsatsområdene:
 - gode klimavalg i helse og omsorg
- Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet:
 - Det ansettes matverter og etableres lokale mottakskjøkken ved kommunens bo- og servicesentre for å bidra til å redusere matsvinn.

Det økonomiske utfordringsbildet (helse)

- Nesten halve budsjettet i programområdet går til nasjonale kostnader som kommunen ikke kan påvirke
 - drift av nødnett
 - basistilskudd til fastleger
 - Norsk helsenett
- Selv om det er gjort omfattende grep de siste årene for å skape økonomisk handlingsrom, vil budsjetttrammene fremdeles være stramme og kreve tydelige prioriteringer.

Det økonomiske utfordringsbildet (hjemmetjenester og institusjon)

- Den demografiske utviklingen vil øke presset på tjenestene fremover.
- Flere vil bo hjemme med behov for tjenester på ulike nivåer, noe som blant annet vil medføre et ytterligere press på hjemmetjenestene.
- Det stilles økte krav til legetjenester, både fastleger og legevakt, fysioterapi, ergoterapi, rehabilitering, hjelpemidler og korttidsplasser.
- Stramme budsjetttrammer krever harde prioriteringer og målrettet ressursbruk.

Økonomiske rammer i planperioden

Programområde	Budsjett 2024	Revidert budsjett 2024	HØP 2025	HØP 2026	HØP 2027	HØP 2028
P04 Helse	374.627'	290.474'	315.928'	320.228'	323.828'	327.428'
P06 Hjemmetjenester og institusjon	1.187.534'	1.319.533'	1.535.630'	1.588.855'	1.638.555'	1.727.355'
Sum hovedutvalget	1.562.161'	1.610.006'	1.851.557'	1.909.082'	1.962.382'	2.054.782'

Justering for befolkningsendring (demografi)

Programområde	HØP 2025	HØP 2026	HØP 2027	HØP 2028
P04 Helse	2.300'	3.900'	7.500'	11.100'
P06 Hjemmetjenester og institusjon	11.800'	59.000'	74.800'	173.600'
Sum hovedutvalget	14.100'	62.900'	82.300'	184.700'

Justering for politiske vedtak

Programområde	HØP 2025	HØP 2026	HØP 2027	HØP 2028
P06 Matverter til institusjonene	3.800'	3.800'	3.800'	3.800'
P06 Vinterjakker til hjemmesykepleien	2.400'	2.400'	1.300'	1.300'
Sum politiske vedtak	6.200'	6.200'	5.100'	5.100'

Forslag i statsbudsjettet som påvirker hovedutvalgets områder

Programområde	HØP 2025	HØP 2026	HØP 2027	HØP 2028
P04 Vaksinasjonsprogram mot covid-19 og pneumokokk	3.490'	3.490'	3.490'	3.490'
Sum endringer i statsbudsjettet	3.490'	3.490'	3.490'	3.490'

Innsparingstiltak

Programområde	HØP 2025	HØP 2026	HØP 2027	HØP 2028
P06 Endring i praksis ved tildeling og koordinering av tjenester	- 9.750'	- 16.250'	- 16.250'	- 16.250'
P06 Nedtrekk demografikompensasjon 2025	- 20.000'	- 30.000'	- 40.000'	- 50.000'
Sum innsparingstiltak	- 29.750'	- 46.250'	- 56.250'	- 66.250'

Nye tiltak

Programområde	HØP 2025	HØP 2026	HØP 2027	HØP 2028
P04 Helsetjenestens driftsorganisasjon for nødnett	400'	400'	400'	400'
P04 Norsk helsenett	700'	700'	700'	700'
P06 Styrke BPA	10.000'	10.000'	10.000'	10.000'
Sum nye tiltak	11.100'	11.100'	11.100'	11.100'

Investeringsbudsjett - Drammen Eiendom KF

Tiltak	2025	2026	2027	2028	Sum 25-28
P06 Gulskogen omsorgsboliger	5.000'				5.000'
P06 Konnerud (HDO)	3.000'				3.000'
P06 Krokstad sykehjem	27.000'	441.000'	397.000'	49.500'	914.500'
P06 Oppgradering bygningsmassen	8.000'	8.000'	8.000'	8.000'	32.000'
P06 Solberglia sykehjem (HDO)	27.500'	27.500'			55.000'
Sum Drammen Eiendom KF	70.500'	476.500'	405.000'	57.500'	1.009.500'

Investeringsbudsjett - kommunekassen

Tiltak	2025	2026	2027	2028	Sum 25-28
P04 Inventar og utstyr	2.000'	1.000'	1.000'	1.000'	5.000'
P06 Inventar og utstyr	23.000'	17.000'	17.000'	57.000'	114.000'
Sum Drammen kommunekasse	25.000'	18.000'	18.000'	58.000'	119.000'

**DRAMMEN
KOMMUNE**
– et godt sted å leve